

Kurzus kódja: BBN-FLM-232.01

Kurzus címe: Magyar filmtörténet 1.

Tanár neve: Gelencsér Gábor

Kurzus időpontja, helye: hétfő 10.45–12.15 34

Kurzus típusa: Előadás

Kurzus leírása: Az előadás célja, hogy vázlatosan bemutassa a magyar filmtörténet legfontosabb korszakait, stílus- és műfaji irányzatait, alkotóit és filmjeit. A magyar sajátosságokat figyelembe véve az áttekintés a társadalmi és a formatörténeti szempontot ötvözi. Az egyes korszakok esetében a formai megoldások mellett a filmgyártás intézményi (technikai, gazdasági és ideológiai) közegét is szem előtt tartja, alapvető célja azonban a stiláris és műfaji változások nyomon követése egy-egy korszak reprezentatív alkotóinak, illetve filmjeinek segítségével. A kurzus sikeres teljesítésével a hallgatók átfogó képet kapnak a magyar filmtörténet legfontosabb irányzatairól, alkotóiról, továbbá az órákhoz kapcsolódó filmek segítségével alapvető elemzési ismereteket is elsajátítanak.

Elsajátítandó kompetenciák: tudás: tájékozódás a magyar filmtörténetben

képesség: a kulturális jelenségek és azok történeti beágyazottságának értelmezése

attitűd: történetileg és társadalmilag meghatározott kulturális jelenségek megértése és elfogadása

autonómia és felelősség: olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontok kialakítása, amely segíti önmaga és környezete fejlődését.

Módszer: Power Point Prezentációval és filmrészletekkel illusztrált előadás.

Tematika 0. Bevezetés

1. A némafilm korszak története (1901–1931)
2. Korai hangosfilm: vígjáték korszaka (1931–1939)
3. Korai hangosfilm: melodráma korszaka; politikai filmek (1939–1945)
4. Művészi törekvések a korai hangosfilm korszakában (Fejős Pál, Szóts István; *Hortobágy*)
5. A koalíciós időszak és ötvenes évek korszaka (1945–1953)
6. Művészi törekvések 1954 és 1962 között
7. A magyar új hullám (1963–1969)
8. A hetvenes évek esztétizmusa (1970–1973)
9. A hetvenes évek dokumentarizmusa (1974–1978)
10. A nyolcvanas évek új akadémizmusa (1979–1989)
11. A nyolcvanas évek új érzékenysége és a fekete széria (1983–1994)

- Kötelező filmek:**
1. Korda Sándor: *Az aranyember* (1918); Uher Ödön: *A bánya titka* (1918)
  2. Székely István: *Hyppolit, a lakáj* (1931); Gaál Béla: *Meseautó* (1934)
  3. Kalmár László: *Halálos tavasz* (1939); Bánky Viktor: *Szerető fia, Péter* (1942)
  4. Fejős Pál: *Tavaszi zápor* (1932); Szóts István: *Emberek a havason* (1941)
  5. Radványi Géza: *Valahol Európában* (1947); Keleti Márton: *Ifjú szívvel* (1953)
  6. Fábri Zoltán: *Körhinta* (1955); Máriássy Félix: *Egy pikoló világos* (1955)
  7. Gaál István: *Sodrásban* (1963); Jancsó Miklós: *Szegénylegények* (1965)
  8. Makk Károly: *Szerelem* (1970); Huszárik Zoltán: *Szindbád* (1971)
  9. Dárday István: *Jutalomutazás* (1974); Schiffer Pál: *Cséplő Gyuri* (1978)
  10. Kovács András: *A ménészgazda* (1978); Szabó István: *Mephisto* (1981)
  11. Bódy Gábor: *Kutya éji dala* (1983); Tarr Béla: *Kárhozat* (1987)

Kurzus teljesítésének követelményei: az előadások anyaga, a vetített filmek ismerete, szakirodalmi olvasottság; a számonkérés módja: kollokvium

Kötelező irodalom: Balogh Gyöngyi–Gyürey Vera–Honffy Pál: *A magyar játékfilm története a kezdetektől 1990-ig*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2004, 10–123.

Gelencsér Gábor: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmművészetében*. Osiris, Budapest, 2002, 9–57.

Gelencsér Gábor: *Az eredendő máshol*. Magyar filmes szólalomok. Gondolat, Budapest, 2014, 32–45, 46–60, 119–137, 206–213.

Gelencsér Gábor: *Más világok. Filmelemzések*. Palatinus, Budapest, 2005, 172–183, 199–207.

Gelencsér Gábor: *Közelkép. Portrék, témák, formák a magyar film történetéből*. Gondolat, Budapest, 2022, 9–156.

Kovács András Bálint: *A film szerint a világ*. Palatinus, Budapest, 2002, 183–339.

Magyar Bálint: *A magyar némafilm története. Némafilmgyártás 1896–1931*. Palatinus, Budapest, 2003.

Sándor Tibor: *Őrségváltás. A magyar film és a szélsőjobboldal a harmincas-negyvenes években*. Magyar Filmintézet, Budapest, 1992.
http://mandadb.hu/common/file-servlet/document/590255/default/doc_url/Sandor_Tibor_Orsegvaltas.pdf

Stöhr Lóránt: Csapatfotó. Fialat filmesek. *Filmvilág*, 2007/1, 12–16.
https://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=8844

Szilágyi Ákos: Az elmesélt Én. Az „új érzékenység” határai. *Filmvilág*, 1985/7. 27–29. http://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=6068

Vajdovich Györgyi: A magyar film 1939 és 1945 között. *Metropolis*, 2013/2. 6–10. <http://metropolis.org.hu/a-magyar-film-1939-es-1945-kozott>

Vajdovich Györgyi: Ideológiai üzenet az 1939–1944 közötti magyar filmekben. *Metropolis*, 2013/2. <http://metropolis.org.hu/ideologiai-uzenet-az-1939-1944-kozotti-magyar-filmekben>

Vajdovich Györgyi: Vígjátékváltozatok az 1931–1944 közötti magyar filmben. *Metropolis*, 2014/3. 8–22. <http://metropolis.org.hu/vigjatekvaltozatok-az-1931-1944-kozotti-magyar-fimben-1>

Varga Balázs: Párbeszédnek kora. A hatvanas évek magyar filmje. In: Rainer M. János (szerk.): *„Hatvanas évek” Magyarországon*. 56-os Intézet, Budapest, 2004, 427–446.

Ajánlott irodalom:

Balogh Gyöngyi–Király Jenő: *„Csak egy nap a világ...”*. A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929–1936. Magyar Filmintézet, Budapest, 2000.
<http://mek.oszk.hu/17600/17631/17631.pdf>

Bíró Yvette (szerk.): *Filmkultúra 1965–1973*. Válogatás. Századvég, Budapest, 1991.

Karcsai Kulcsár István: „Őrségváltás” után. „Népi film” 1939–1944. *Filmkultúra*, 1985/11. 14–24.

Király Jenő: *Karády mítosza és mágiája*. Háttér Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1989.

Köháti Zsolt: *Tovamozduló ember tovamozduló világban. A magyar némafilm 1896–1931 között*. Magyar Filmintézet, Budapest, 1996.
<https://mek.oszk.hu/16100/16165/16165.pdf>

Nemeskürty István: *A képpé varázsoltság*. Magvető, Budapest, 1983.

Nemeskürty István: *A magyar film története (1912–1963)*. Gondolat, Budapest, 1965.

Nemeskürty István: *A meseautó utasai. A magyar filmesztétika története 1930–1948*. Magvető, Budapest, 1965.

Nemeskürty István–Karcsai Kulcsár István–Kovács Mária: *A magyar hangosfilm története a kezdetektől 1939-ig*. Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, Budapest, 1975.

Pápai Zsolt: Elnem csókolt csók. Megjegyzések a „magyar film noirról”. *Metropolis*, 2013/4. 8–32. <http://metropolis.org.hu/el-nem-csokolt-csokok-1>

Sándor Tibor: *Őrségváltás után. Zsidókérdés és filmpolitika 1938–1944*. Magyar filmintézet, Budapest, 1997.

Szalay Károly: *A geg nyomában*. Magvető, Budapest, 1972.

Szilágyi Gábor: *Életjel. A magyar filmművészet megszületése 1954–56*. Magyar Filmintézet, Budapest, 1994.

Szilágyi Gábor: *Tűzkeresztység. A magyar játékfilm története 1945–1953*. Magyar Filmintézet, Budapest, 1992.

Zalán Vince (szerk.): *Budapest Iskola*. MADE, Budapest, 2005.

Zalán Vince (szerk.): *Magyar filmrendezőportrék*. Osiris, Budapest, 2004.

Zsugán István: *Szubjektív magyar filmtörténet 1964–1994*. Osiris–Századvég, Budapest, 1994.

A *Metropolis* és a *Filmspirál* tematikus számai:

Filmspirál 30. Janovics Jenő

Filmspirál 31. Máriássy Félix

Filmspirál 33. Fejős Pál

Metropolis, 1998/nyár: Szóts István

<https://www.metropolis.org.hu/1998-nyar>

Metropolis, 2013/2.: Magyar film 1939–1945

<https://www.metropolis.org.hu/magyar-film-1939-1945-2>

Metropolis, 2018/3.: A magyar film társadalomtörténete 1.

<https://metropolis.org.hu/a-magyar-film-tarsadalomtortenete-i>

Metropolis, 2019/4.: A magyar film társadalomtörténete 2.

<https://metropolis.org.hu/a-magyar-film-tarsadalomtortenete-2-1>
